

EDUCAȚIA ÎN SISTEMUL MILITAR ÎN CONTEXTUL STRATEGIEI DE SECURITATE NAȚIONALĂ ȘI CERINȚELE ALINIERII LA STANDARDELE EUROPENE

Mr.just.mil.drd. Adela VÎLCU*
Direcția pentru Management Resurse Umane

Securitatea națională se realizează prin măsuri adecvate de natură politică, economică, diplomatică, socială, juridică, educativă, administrativă și militară, prin activitatea de informații, contrainformații și securitate, precum și prin gestionarea eficientă a crizelor, în conformitate cu normele de conduită ale comunității europene și euroatlantice și prevederile dreptului internațional.

Cuvinte cheie: relații internaționale; Uniunea Europeană; strategia de securitate națională; securitate euroatlantică.

La început de mileniu, lumea și relațiile internaționale sunt mult mai complexe decât erau înainte. Este un paradox ca astăzi, când perioada Războiului Rece s-a încheiat și continentul european are o șansă reală să se integreze pe baza valorilor democrației și economiei de piață, a respectului drepturilor fundamentale ale omului, *securitatea* a început să fie din nou o chestiune foarte controversată, poate chiar mai mult ca înainte.

Într-un astfel de context tensionat și complex, securitatea fiecărei țări, ca și securitatea comunității internaționale în ansamblu, se bazează nu numai pe capacitatea de reacție și adaptare, ci și, mai ales, pe capacitatea de anticipare și de acțiune proactivă. Într-o lume complexă, dinamică și conflictuală, aflată în plin proces de globalizare, înțelegerea profundă a tendințelor majore de evoluție a securității internaționale și a modului în care fiecare țară are șansa să devină parte activă a acestui proces constituie o condiție esențială a progresului și prosperității. Cunoașterea, înțelegerea și evaluarea corectă a proceselor interne, a gradului de coeziune socială, a capacității de mobilizare publică reprezintă o necesitate la fel de importantă pentru realizarea proiectelor naționale.

* e-mail: avilcu74@yahoo.com

Ca factor cumulativ și de convergență transpartinică, securitatea națională urmărește să asigure starea de normalitate democratică la care aspiră societatea – cetățenii, comunitățile și statul – pe baza eforturilor ce vizează deplina instaurare a legalității, făurirea prosperității economice, echilibrul social și stabilitatea politică. *Securitatea națională* se realizează în cadrul ordinii democratice prin: exercitarea deplină a drepturilor și libertăților cetățenești; asumarea conștientă a responsabilităților; perfecționarea capacității de decizie și de acțiune a statului; afirmarea României ca membru activ al comunității internaționale. Ea se adresează cetățenilor români și, în egală măsură, tuturor celor care, în exercitarea dreptului la liberă circulație și inițiativă, trăiesc, muncesc sau se află temporar în România.

Ca instrument național ce dă forță și valoare practică acestor cerințe, *strategia de securitate națională* reprezintă un factor integrator de sinteză; ea se operaționalizează printr-un ansamblu de decizii, planuri, măsuri și acțiuni menite să prevină și să contracareze eficient riscurile și amenințările ce pun în pericol valorile și interesele naționale, precum și valorile care dau identitate și unitate construcției europene.

Securitatea națională se realizează prin măsuri adecvate de natură politică, economică, diplomatică, socială, juridică, educativă, administrativă și militară, prin activitatea de informații, contrainformații și securitate, precum și prin gestionarea eficientă a crizelor, în conformitate cu normele de conduită ale comunității europene și euroatlantice și prevederile dreptului internațional.

În cadrul Strategiei de Securitate Națională a României se precizează că *riscurile și amenințările la adresa securității naționale pot fi amplificate de existența unor vulnerabilități și disfuncționalități*, între care menționăm: unele tendințe negative persistente în plan demografic și migrația masivă; nivelul ridicat al stării de insecuritate socială, persistența stării de sărăcie cronică și accentuarea diferențelor sociale; fragilitatea spiritului civic și a solidarității civice; starea precară și eficiența redusă a sistemului de asigurare a sănătății populației; *carențele organizatorice, insuficiența resurselor și dificultățile de adaptare a sistemului de învățământ la cerințele societății etc.*

Strategia de securitate națională urmărește îndeplinirea următoarelor *obiective*: identificarea oportună și contracararea proactivă a riscurilor și amenințărilor; prevenirea conflictelor și managementul eficient al riscurilor, al situațiilor de criză și al consecințelor lor; participarea activă la promovarea democrației și construcția securității și prosperității în vecinătatea României și în alte zone de interes strategic; transformarea profundă a instituțiilor și îmbunătățirea capabilităților naționale.

Eficiența administrației publice constituie o condiție esențială pentru asigurarea securității și prosperității cetățenilor României. Procesul de aderare

la Uniunea Europeană a pus în evidență faptul că atât eficiența reală a administrației, cât și imaginea publică a acesteia pot fi afectate de o serie de factori, între care: corupția; birocrăția excesivă; expertiza redusă în domenii de importanță vitală; lipsa de realism a unor programe; insuficienta autoritate și eficiență a justiției; capacitatea redusă de absorbție a fondurilor europene. Eliminarea sau corectarea acestor aspecte reprezintă o prioritate majoră.

În prezent, România are instituții democratice mai puternice, aflate într-un proces dinamic de consolidare și perfecționare, capabile să asigure funcționarea normală a statului. Economia de piață funcțională, instituții credibile și responsabile aflate în slujba cetățeanului, justiție independentă și structuri corespunzătoare pentru aplicarea legii sunt reperatele majore ale unei funcționări stabile și democratice a statului, pe baza valorilor și principiilor ce definesc statutul României de țară membră a comunității europene și euroatlantice. Din această perspectivă, orice derapaj major în asigurarea unei asemenea calități în acțiunea administrației poate fi privit ca posibil risc la adresa securității naționale. Factorii de risc identificați în ultimii ani în funcționarea coerentă, eficientă și în spiritul deplin al democrației și legalității, a componentelor strategice ale administrației publice reprezintă – în viziunea actualei strategii. În același timp, dezvoltarea economică accelerată – ca premisă a bunăstării și securității – depinde în mod hotărâtor de gradul de competitivitate a națiunii. România poate deveni cu adevărat competitivă numai în măsura în care vom avea o societate bine educată, orientată spre cunoaștere, capabilă să valorifice optim resursele de inteligență și creativitate, pornind de la convingerea că o forță de muncă bine pregătită și flexibilă reprezintă o condiție esențială pentru succesul integrării europene și al valorificării oportunităților oferite de globalizare. Aceasta impune asigurarea accesului tuturor cetățenilor, inclusiv al celor din mediul rural și din zonele defavorizate, la o educație de calitate pe tot parcursul vieții și vizează transformări profunde în domeniul educației, cercetării și dezvoltării.

În acest scop, transformarea profundă a sistemului de învățământ, inclusiv cel militar trebuie accelerată și orientată ferm spre cerințele determinate de noile realități – integrarea României în Uniunea Europeană, oferta europeană de pe piața muncii, necesitatea compatibilizării cu sistemele europene de educație și formare profesională.

În acest sens, *sistemul de învățământ trebuie să asigure* stimularea educației permanente, modernizarea rapidă a învățământului public și consolidarea instituțiilor private de învățământ, reforma educației timpurii, creșterea capacității instituționale pentru elaborarea și gestionarea proiectelor, cât și susținerea, în manieră integrată, a educației, cercetării și inovării. Creșterea competitivității României pe piețele globale va fi susținută și prin politici și

programe de facilitare a accesului firmelor la rezultatele cercetării-dezvoltării, opțiuni ce implică eforturi organizatorice importante, dar și alocații bugetare corespunzătoare obiectivelor propuse. Creșterea volumului fondurilor alocate trebuie să fie însoțită de stabilirea judicioasă a priorităților strategice.

Gestiunea fenomenului rapid al îmbătrânirii demografice, a fluxurilor migrației interne și mai ales externe, precum și „bătălia” tehnologică pentru competitivitate sunt doar câteva din cele mai importante provocări ale piețelor muncii europene.

Din punctul de vedere al Uniunii Europene, educația, pregătirea profesională și tineretul sunt în primul rând de competența statelor membre. Acquis-ul comunitar cuprinde directive, programe de acțiune și concluzii, rezoluții și declarații ale consiliului sau ale consiliului și ale reuniunilor miniștrilor educației din cadrul consiliului, care abordează diferite aspecte (de exemplu, egalitatea șanselor, analfabetismul, siguranța în școli, facilități pentru minorități etc.).

În context european, importanța maximă o are *Agenda de la Lisabona* care vine în implementarea *Strategiei Europene de Ocupare*. Pe 2 februarie 2005, Comisia Europeană a propus un nou început pentru Strategia de la Lisabona, direcționând eforturile Uniunii Europene pe două axe principale: *dezvoltarea mai puternică și durabilă și locuri de muncă mai bune*¹. Atât Consiliul European, cât și Parlamentul European și partenerii sociali au susținut această propunere. Printre acțiunile cheie susținute se numără: sprijin pentru cunoaștere și inovare și înlăturarea tuturor obstacolelor pentru mobilitatea fizică, ocupațională și academică.

Agenda Lisabona poate părea un lux pentru România în momentul de față, iar efortul de a înainta în direcția unei economii bazate pe cunoaștere, când noi nu am consolidat încă economia de piață, este o încercare îndrăzneță. Cu toate acestea, efortul trebuie făcut; în primul rând pentru că *Agenda Lisabona* este cotată foarte sus pe lista priorităților Uniunii Europene la care am aderat la începutul anului 2007. În al doilea rând, deoarece o economie bazată pe cunoaștere reprezintă șansa României de a adăuga mai multă valoare produselor și serviciilor sale pe termen mediu și lung.

Într-o lume din ce în ce mai dură, supusă la provocări care vin din foarte multe direcții, omul de pe stradă consideră adesea educația fie apanajul unor favorizați, fie o ocupație pentru cei tineri și fără griji. Sensul spre care evoluează economia și societatea la nivel mondial ține însă esențial de coordonata educațională: „dintr-un agent economic care conta exclusiv din punct de vedere numeric, *factorul uman* intră astăzi în ecuația dezvoltării nu

¹ COM(2005) 330, SEC(2005) 981, Acțiuni comune pentru dezvoltare și ocupare: Programul Comunitar Lisabona.

atât prin dimensiunea cantitativ-numerică, ci mai ales prin cea calitativ-structurală, exprimată în volumul și conținutul cunoștințelor, în posibilitatea reproducerii și reînnoirii cât mai rapide a acestora; din factor de putere națională și internațională care crește aritmetic, direct proporțional cu forța fizică exprimată prin numărul, sexul și vârsta populației, *forța de muncă* devine în ultimul timp *purtătorul și simbolul puterii unei națiuni* – atribut ce evoluează astăzi cvasiexponențial, mai ales datorită forței intelectuale”².

Astfel, capacitatea de generare, prelucrare și exploatare utilă a informației devine suportul potențialului creativ și inovațional al unei națiuni, capătă importanță crescândă, iar dezvoltarea unui aparat științific pe măsură constituie o premisă esențială în construirea unei economii moderne și eficiente atât astăzi, cât și mâine.

Mai mult decât oricând, puterea economică a diferitelor state nu se mai măsoară numai în suma valorilor materiale produse (PIB) sau în numărul populației, ci și în puterea de a produce și inova permanent a forței intelectuale și umane naționale. Ierarhia unor țări din punct de vedere al stocului de învățământ este o cauză esențială a faptului că state precum Statele Unite ale Americii, Japonia, Germania, Franța se situează economic, tehnologic, ca bogăție și productivitate înaintea unor țări cu populații numeroase (India, Pakistan, Nigeria etc.).

Contribuția educației și formării la creșterea și dezvoltarea economică a fost intens studiată. Datele și studiile disponibile indică faptul că educația și formarea sunt principalii factori care contribuie la dezvoltarea economică și la progres. Datele demonstrează faptul că investițiile în educație și formare generează cele mai importante câștiguri și că orice creștere a nivelului de educație al forței de muncă constituie un factor important de creștere economică. Realizarea obiectivelor Strategiei Lisabona este posibilă doar în condițiile existenței unei forțe de muncă înalt calificate și adaptabile, capabilă să utilizeze, în mod eficient, cunoștințele și noile tehnologii existente. Acest obiectiv poate fi realizat prin creșterea participării la învățarea pe tot parcursul vieții, creșterea nivelului de educație, creșterea capacității sistemului de educație și formare profesională inițială de a furniza competențe și abilități cerute de piața muncii etc. Sistemele de educație și formare profesională trebuie să fie dezvoltate și modernizate în vederea unei mai bune adaptări la nevoile în permanentă schimbare și la evoluțiile rapide din economie și societate.

² În acest sens, C. Ciutacu, *Cerințe ale formării și perfecționării forței de muncă. Analiza critică a măsurii în care profilul și nivelul de calificare a forței de muncă ocupate poate răspunde exigențelor dezvoltării social-economice*, în *Formarea profesională și perfecționarea forței de muncă în condițiile creșterii economice intensive*. Direcții de perfecționare în concordanță cu imperativul progresului economico-social, IEN, București, 1989.

În aplicarea dispozițiilor cu caracter general cuprins în *Tratatul CE* (art. 117-128), au fost emise mai multe directive care privesc egalitatea de tratament între bărbați și femei în domeniul muncii și securității sociale printre care menționez *Directiva 76/207* care stabilește obligația Statelor Membre de a înscrie în legislațiile lor naționale dispoziții menite să asigure egalitatea de tratament între bărbați și femei în ceea ce privește accesul la locurile de muncă, formarea și promovarea profesională, precum și referitor la condițiile de muncă.

În aplicarea dispozițiilor art. 128 din *Tratatul CE*, Consiliul European a emis *Decizia din 2 aprilie 1963* prin care a stabilit principiile generale privind formarea profesională în Comunitate. Această decizie prevede dreptul fiecărei persoane de a-și alege în mod liber profesia și instituția în care va fi pregătită, de a primi pregătirea profesională adecvată, de a se perfecționa și readapta profesional ori de câte ori este necesar.

Prin *Regulamentul nr. 75/337* a fost creat *Centrul european de dezvoltare a formării profesionale* cu scopul de a contribui la apropierea nivelurilor de pregătire profesională și formarea în comun a formatorilor. Printr-o rezoluție din anul 1993, Consiliul a hotărât instituirea dreptului tinerilor la o perioadă minimală de formare după încheierea școlarității.

Formării profesionale i s-a acordat o atenție deosebită și prin *Tratatul de la Maastricht*, care cuprinde un capitol destinat acestui domeniu. Astfel, art. 127 se referă la aplicarea unei politici de formare profesională, care să sprijine și să completeze acțiunile statelor membre, cu menținerea responsabilității acestora pentru conținutul și organizarea formării profesionale.

La data de 9 decembrie 1989, statele membre ale Uniunii Europene (cu excepția Marii Britanii) au adoptat *Carta privind drepturile sociale fundamentale ale muncitorilor* care definește drepturile sociale fundamentale ale cetățenilor Uniunii, printre care dreptul la pregătirea profesională (art. 15).

Educația, pregătirea profesională și tineretul sunt în primul rând de competența statelor membre. Acquis-ul comunitar consta dintr-o *Directiva din 1977* (educația copiilor persoanelor care își schimbă locul de munca în cadrul comunității), programe de acțiune și concluzii, rezoluții și declarații ale consiliului sau ale consiliului și ale reuniunilor miniștrilor educației din cadrul Consiliului, care abordează diferite aspecte (de exemplu, egalitatea șanselor, analfabetismul, siguranța în școli, facilități pentru minorități etc.). Mai mult, au fost înființate două organisme, respectiv *Centrul European pentru Dezvoltarea Formării Profesionale* (CEDEFOP) și *Fundația Europeană pentru Educație*.

Conform *Tratatului Uniunii Europene*, Uniunea trebuie să contribuie la dezvoltarea calității Educației care trebuie să includă și o dimensiune

Europeană și trebuie să sprijine și să completeze Acțiunea Statelor Membre, prin respectarea diversității culturale și lingvistice a fiecăruia dintre ele (Articolul 149, fostul Articol 126), în ceea ce privește conținutul învățământului și organizarea sistemelor educaționale și să implementeze o politică de formare profesională care să sprijine și să completeze acțiunile statelor membre (Articolul 150, fostul Articol 127) și care să faciliteze adaptarea la schimbările industriale și să ducă la creșterea ratei angajărilor. Aceste prevederi au început să fie implementate prin trei programe majore: Socrates , Leonardo da Vinci și Youth.

Dezvoltarea sistemelor de educație și de formare profesională inițială și continuă, subsecvente obiectivelor din Uniunea Europeană, are în vedere în mod specific prioritățile stabilite prin Declarația miniștrilor europeni ai educației și formării profesionale și a Comisiei Europene, convenită în 29 și 30 noiembrie 2002, cu privire la consolidarea cooperării europene în formare profesională – „Declarația de la Copenhaga” și anume: dimensiunea europeană, transparență, informare și consiliere, recunoașterea competențelor și calificărilor, asigurarea calității în formare.

Agenda Lisabona, în vederea implementării *Strategiei Europene de Ocupare*, stabilește ca, până în anul 2010, nivelul mediu de *participare la învățarea pe parcursul întregii vieți* a populației cu vârsta cuprinsă între 25 și 64 ani să fie de 12,5%. Cu toate acestea, obiectivul central stabilit la Lisabona în anul 2000 de a transforma UE în cea mai competitivă economie bazată pe cunoaștere în decurs de 10 ani s-a dovedit deja a fi prea ambițios. Rapoarte ale Comisiei Europene sau pregătite de experți independenți au arătat că performanța de ansamblu a statelor membre este relativ dezamăgitoare. De aceea s-a impus adoptarea unei variante revizuite a Agendei de la Lisabona.

Trebuie spus totuși că există o mare diversitate în materie de eficiență a politicilor țărilor din cadrul Uniunii Europene. În timp ce se poate aprecia că unele state membre au realizat mai mult decât a fost propus la Lisabona (de exemplu *țările nordice*), multe altele rămân considerabil în urmă. O parte din cauzele unor asemenea dezvoltări poate fi găsită în combinația de reforme orientate către piață și de măsuri de politică publică, dar nu există o formulă miraculoasă care poate fi aplicată pentru a ajunge la un echilibru optim. Cu toate acestea, se consideră în general că principiile agendei Lisabona, de a investi în capitalul uman și în cercetare, de a promova inovarea, de a consolida piața internă etc., sunt linii directoare importante pentru creșterea prosperității economice europene.

Pe 2 februarie 2005, Comisia Europeană a propus un *nou început pentru Strategia de la Lisabona*, direcționând eforturile Uniunii Europene pe două axe principale: dezvoltarea mai puternică și durabilă și locuri de muncă

mai bune³. Atât Consiliul European cât și Parlamentul European și partenerii sociali au susținut această propunere. Printre acțiunile cheie susținute se numără: sprijin pentru cunoaștere și inovare și înlăturarea tuturor obstacolelor pentru mobilitatea fizică, ocupațională și academică.

Țintele strategice privind sistemele de educație și de formare profesională stabilite de Comisia Europeană în anul 2002 în cadrul Consiliului European de la Barcelona, precum și deciziile adoptate la nivel european în cadrul „procesului Bologna” au declanșat procesul de reformare a sistemului de educație din România.

Învățământul reprezintă, cel mai probabil, instituția cheie care ar putea permite unui număr considerabil de români să valorifice potențialul intern, cel care a dat posibilitatea unor țări, precum Finlanda (cu mult mai puține resurse naturale) să promoveze o dezvoltare economică durabilă.

Dacă obiectivul României este transformarea economiei într-un sistem de piață bine structurat și funcțional, capabil să furnizeze pieței bunuri și servicii de calitate, este esențial ca sistemul de educație și formare profesională inițială și continuă să asigure dezvoltarea de cunoștințe, deprinderi și abilități în concordanță cu cerințele în continuă evoluție ale locurilor de muncă.

Cum poate să contribuie procesul Lisabona la stabilitatea macroeconomică în România? Printre altele menționăm faptul că accesul mai bun la educație și cunoaștere poate ajuta la creșterea comportamentului de economisire și investire (în contrast cu simplul consumerism), pe de o parte, și, pe de altă parte, sprijină dinamizarea profesională a angajaților (mărind și mobilitatea acestora). În același timp, politicile de angajare activă și de incluziune socială sunt soluții la problematica șomajului.

Agenda Lisabona, poate, într-adevăr, să pară un lux pentru economia României care încă demonstrează riscuri și vulnerabilități structurale. Dar nu trebuie gândit în acest fel. În ultimă instanță, atingerea obiectivelor Agendei Lisabona ar întări, printre alți factori, bazele economiei și ar diminua riscurile, deoarece ar duce România într-un stadiu diferit de dezvoltare economică – de la o economie intensivă în factori la o economie intensivă în inovare. Până atunci, România trebuie să-și consolideze economia de piață și să creeze un mediu de afaceri prietenos care să promoveze cercetarea, dezvoltarea și inovarea.

Valențele educației și formării profesionale în perioada de tranziție devin și mai importante, în condițiile în care întreaga societate se confruntă cu blocaje rezultate din puternica criză de sistem a societății. Educația și formarea profesională continuă reprezintă alternative de primă mărime, de

³ COM(2005) 330, SEC(2005) 981, Acțiuni comune pentru dezvoltare și ocupare: Programul Comunitar Lisabona.

depășire a blocajelor și vor constitui un factor important al politicilor de gestionare a pieței forței de muncă, iar educația în sistemul militar nu poate face o excepție.

După cum este îndeobște cunoscut, lumea de mâine ar trebui să fie o proiecție a celei din prezent. Cu siguranță că în anii care vor urma tendințele care se manifestă acum, lăsate la voia întâmplării, vor putea să se maturizeze, transformându-se în pericole directe sau, cu aportul tuturor actorilor internaționali, vor fi eliminate de pe marea scenă a lumii. Totul depinde de modul în care înțelegem și reușim să pregătim prezentul pentru viitor.

BIBLIOGRAFIE

- Athanasiu Alexandru, *Dreptul securității sociale*, Editura Actami, București, 1996.
- Berger L. Peter, Luckmann Thomas, *Construirea socială a realității*, Editura Univers, București, 1999.
- Chiciudean Ion; Halic Bogdan-Alexandru, *Imagologie. Imagologie istorică*, Facultatea de Comunicare și Relații Publice „David Ogilvy” – SNSPA, 2003.
- Ciutacu Constantin, *Piața muncii*, Editura Economică, București, 1996.
- Gallagher Tom, *Furtul unei națiuni – România de la comunism încoace*, Editura Humanitas, București, 2005.
- Hoffman Oscar, *Sociologia muncii*, Editura Victor, București, 2002.
- Stanciu Ștefan, *Managementul resurselor umane*, București, 2003.
- Ștefănescu Ion Traian, *Tratat de dreptul muncii*, Editura Wolters Kluwer, 2007.
- Vîlcu Adela, Comunicare științifică în Sesiunea anuală de comunicări științifice a Universității Naționale de Apărare „Carol I” din 15-16 aprilie 2010.
- Legea nr. 116/2002* pentru combaterea marginalizării sociale
- Legea nr. 53/2003*, Codul Muncii, cu modificările și completările ulterioare.
- http://www.anofm.ro/mpm/program_formare_2007.pdf
- <http://anaf.mfinante.ro/wps/portal>
- http://www.mmssf.ro/website/ro/amposdru_d.jsp